

2008. március 6. - **Az úttörőmozgalom felszámolásával eltűntek a normális felnőttvilágra felkészítő gyermekközösségek.**

Ranschburg Jenő szerint többek közt ez az oka a fiatalkori erőszak elterjedésének. Pedig már az óvodában ki lehetne szűrni az antiszociális hajlamot. Interjú Ranschburg Jenővel, melynek második részét - ahol a demokráciáról és a politikai helyzetről beszélgetünk - holnap olvashatja.

Megnőtt az utóbbi időben a fiatal korban elkövetett erőszakos cselekmények aránya, vagy csak a média „ugrott rá” jobban a témára? Van statisztikailag kimutatható változás e téren?

Az érdekes az, hogy statisztikailag nincs változás. Az elmúlt években végig 3-4 ezer körül volt a regisztrált fiatalkori bűncselekmények száma. Ugyanakkor én azt hiszem, hogy mégis több van. Szerintem egyre ritkábban fordulnak a rendőrséghez az áldozatok olyan bűncselekmények miatt, amelyek miatt korábban rögtön bejelentést tettek. Ha az aluljáróban elveszik, mondjuk a tizenéves kislány mobiltelefonját, akkor a szülő örül, hogy a gyerek épségben hazajutott. Nem fordul a rendőrséghez, nem hiszi, hogy segítséget kaphat a hatóságtól. Az ilyenfajta, kicsit az útonálláshoz hasonlítható, fiatalkorúak által elkövetett bűncselekmények száma szerintem igencsak megszorodott, de ez nem regisztrálható a statisztikákban. Az viszont tény, hogy jóval alacsonyabb életkorban követnek el a gyerekek olyan bűncselekményeket, amit 20-30 évvel ezelőtt csak sokkal idősebb korban tapasztalhattunk.

Mi lehet a fiatalkori erőszak terjedésének oka?

A gyermekkori rendellenességek okait keresve mindig eljutunk a családhoz, annak széteséséhez, a család életén belüli diszharmóniához, a szülő-gyermek kommunikáció hiányához. Ezenkívül természetesen az anyagi problémákra is visszavezethető ez a tendencia. Én még egy olyan világban nőttem fel, ahol mindenki szegény volt. Ma, amikor eszméletlen vagyonok nőnek ki a szemünk láttára a földből, sokkal nehezebb elviselni a szegénységet. Ráadásul nagyon értékvesztett lett a társadalom. A gyerekek számra is egyetlen igazi, megragadható érték van: a pénz.

Mindemellett egy olyan paradoxonnal is szembe kell néznünk, hogy a gyerekek nagyon korán érnek fizikailag és már kora tizenévesen olyan magatartásra képesek - akár a heteroszexualitás akár a bűnözés terén -, mint a felnőttek. Ehhez a böhöm, mindenre kész testhez viszont infantilis lélek, éretlen mentális állapot járul.

Néztem a televízióban ezt a román kislányt, akit kitoloncoltak az országból, mert megszúrta valakit. Láttam én már számos ilyen gyereket itthon is. Úgy hívom őket, hogy megfagyott gyerekek. Minden, amit rajtuk lát az ember, az manír, az általuk modellált deviáns felnőttek külső utánzása. Eközben pedig mondhatatlan úr tátong bennük, nincs ott senki, akit meg lehetne szólítani. Nem tudnak érezni, nem tudnak szeretni, nem tudják értékelni a szeretetet, amit kapnak. Kis pszichopáták. Ennek a magatartásformának a visszafordítása 12 éves korban már nagyon nehéz, csaknem lehetetlen.

Azt írja a könyveiben, hogy 3-4 éves korban már felfedezhető jelei vannak az antiszociális személyiségnek. Akkor még sikerrel be lehet avatkozni?

Az ember személyiségének, főleg bizonyos mentális állapotainak fejlődése olyan, mint a hőre keményedő műanyag. Kezdetben még remekül lehet formálni, s ahogy formálódik, egyre inkább megszilárdul. Attól kezdve legfeljebb törni lehet, formálni már nagyon nehéz. A baj az, hogy abban az időszakban, amikor még lágy ez a műanyag, amikor még lehetne egy kicsit szobrozni, akkor nem vesszük komolyan ezt a feladatot, mert életkoruk miatt is ártalmatlanoknak tűnnek ezek a gyerekek. Akkor legfeljebb azt mondjuk, hogy neveletlen a kölök, majd az iskolában megnevelik. Pedig egyértelmű összefüggés van a nehezen kezelhető gyermeki magatartás és a néhány évvel később kibontakozó fiatalkori bűnözés között.

Melyek azok az antiszociális személyiségre utaló jelek, amiket már egy óvodásnál észre lehet venni?

Először is hihetetlenül ingerlékenyek ezek a gyerekek, és mindig előbb cselekszenek, mint gondolkoznának. Rögtön, ész nélkül rávágják a választ az óvónő vagy tanítónő kérdésére, az utcán pedig például átmennek a piros lámpánál. Nem gondolkodnak, pedig az „eszük meg volna hozzá”. Állandóan több felügyeletet igényelnek, mint az életkorukból következne. Nagyon fontos jel az empátia teljes hiánya is. Hároméves kor fölött ennek már jelen kellene lenni a gyerek viselkedésében. Akkor már képesnek kell lennie arra a gyerekeknek, hogy tudjon sajnálni, ha valami bajom van, vagy tudjon örülni, ha valami öröömöm van. Képesnek kell lennie arra, hogy különbséget tegyen a hozzá érzelmileg közelálló és érzelmileg távolabb álló emberek között. Aki azt akarja, hogy mindenki ráfigyeljen, az ugyanaz lényegében, mint hogy senkinek a figyelme nem érdekli. Így azután – újabb tünetként - megjelenik az intenzív figyelemkereső magatartás, például agresszív bohóckodásban vagy a látványos agresszivitásban.

Ha ez ilyen jól észrevehető, akkor miért nem kezdünk valamit e jelekkel? Mit lehet tenni? Ön korábban egy speciális intézményt akart létrehozni többek közt e probléma kezelésére.

Igen, 1994-ben volt egy nagy tervem, ami gyorsan megbukott. És erről még csak nem is a politika tehetett, hanem valami szakmai irigység fúrta meg. A Szabolcs utcai kórházzal szemben volt egy hatalmas, üresen álló laktanya, ezt én megkaptam volna, hogy a területén létrehozzam a Budapesti Gyermekcentrumot, amely - túl a klinikai tevékenységen - egy olyan kis játékváros lett volna, ahol a gyerekeket már nagyon korán „meg lehetett volna fogni”. Azt szerettem volna, hogy ebből kiindulva egy országos hálózat nőjön ki a korai szűrésre. Játékos elfoglaltság közben szűrtük volna ki a veszélyeztetett gyerekeket, és megpróbáltuk volna más vágányra állítani az életüket. Szerintem ez a lényeg: jó időben átállítani a váltót. De mint mondtam, mindez csak terv maradt. **Balla István**